

A saját lelkem hangulatát és tartalmát kell hát a művészek alkotásaira rá vetítenem, ha azokat megérteni akarom. Ilyen kivétel nélkül nincs utána képezés és utána képezés nélkül nincs művészi szemlélés. Még a természetnek művészi és esztétikai szemlélése is lelkemnek kivételéhez van kötve. Napi gondok, zaklatások, tépelődések között elfáradva: sétálni megyek ki az erdős dombtetőre s a természet néma hatásának engedem át lelkem. S ime, a tárgyak, melyeket oly régóta szeretettel ölel át, életre kelnek, beszélni kezdenek, hozzám kezdenek beszélni. Krisztus képe a veres kereszten, szelíd, szomorú hangon int felém: látod, én is a világ gonoszságainak vagyok áldozata, pedig én Istené vagyok! Megszólal az erdő bánatos zugása és én tudom, hogy abból a zugásból az én lelkem bánata is zokog. A fűszálak, nyíló virágok létében annak a személyes erőnek munkáját látom, amely munkál az én életemben és életem által is. A fa sudár törzse felfelé tör, ahová szeretne felemelkedni az én lelkem is. És az engem körülölvő Hallgatásban az emberiség Sorsának képe tűn elő. Ámde mindazt, ami lelkemből a természet által szól és int felém, a sejtelmesség homályos fátyola takarja, azé a sejtelmességé és azé a homályé, amely a székelly népballadákat a világ remekeivé avatja. A természetből a művészi lélek a maga tartalmát betüzi ki s innen, hogy a természetnek mélyeséges titkait művészlélek érzik meg csupán és csak művészlélek látnak benne egy embernél emberibb létezőt. Embernél emberibb létezőt, mert a természet a lélek nemesebb részeit tükrözi vissza csupán. Az élettágadók és kiszikkadt lelkek előtt a természet ajkai dacos háraggal zárulnak el. *Művészi élvezés és természet-élvezés ikertestvérek.*

Az élettágadók és kiszikkadt lelkek előtt a sixtusi Madonna képén a kisedő Jézus isteni öröme és az Isten-anya tulvilági boldogsága csak festett vászon és mázolt festék marad. Festett vászon és mázolt festék marad Lionardo da Vinci „Urvacsorá”-ján is az együtt vacsorázó tanítványok drámai mozgalmasságu megdöbbenése, amelyet mozgalmassabbá, még drámaibbá, még döbbenetesebbé teszen a Mester isteni nyugalma. Az ilyen lelkek előtt néma marad a Laokoon ajkairól is elszálló fájdalmas sóhaj, melyben fiai elvesztésén érzett kínos gyötrelme száll felénk. Az ilyen lelkekből Fadrusz Mátyásának parancsoló felsége sem fogja a hódolás érzését kiváltani, mert hódolni csak erős, nagy és nemes lelkek képesek. A gyenge lélek csak meghunyászkodni tud a hatalom és fegyver előtt.

A művészet valóban a léleknek visszhangja és a műremek csak olyan visszhangot tud adni, amilyen a hang, amely belekiált. És ha a művésznak feladata az, hogy ihletett látással vegye észre azt az éltető, metafizikai titkot, mely az emberi szellem mélyében rejtekezik, akkor bizonyos az is, hogy ezt a titkot leplező alkotást csak az fogja megtalálni, akinek lelkében is ott él, rejtett némaságban, ez a mélyeséges koszmikus titok. Ez a titok metafizikai, metafizikai maga az alkotás műve, metafizikai az alkotásnak szemlélése. A művész lelkét vetíti ki a műbe, amelyben személyisége ölt alakot: a szemlélő is saját lelkét vetíti ki a műre s a művön keresztül ölelkezik lelke a művésznak lelkével, hogy ezen ölelkezésnek gyümölcse a lét valamely másként hozzáférhetetlen titkának megragadása és birtokbavétele legyen.

Bartók György.

A női divat lélektana.

1922. nyara.

Egy-egy fazonnak, mintának, ötletnek épenugy megvan a maga periódusa, mint a történelmek eseményeinek. Mégis a mai decoletage semmiképen sem téveszthető össze az empire, rococo, biedermeier idők decoletage-ával. Azon idők divatjaiban a mell volt pointírozva, a ruha középvonala a test középvonala fölött volt. A századévi és a mai divat között minden esetre van azonban értelmi rokonság is. A krinolin például épenugy a test felszabadítására törekedett, mert hiszen a testtől annyira külön állott, mintha csak egy külön szobában lett volna a viselője és külön e divattal járó fehérneműt kellett viselnie hozzá, hogy érezze, hogy alapjában véve mégis van ruha rajta. A régi decoletage a galanteria divatja volt, a vállak a kebel szentimentalizmusa, hogy úgy mondjam, félbemaradt levettkezés. A mai decoletage őszinte kikívánczolás a ruhából, reális ösztönkifejezés és inkább félbehagyott felöltözés. Ama divat felhuzta, összeszedte, koncentráta, tehát tuligényelte a felső testet s annak területét ugyszólván rövidre szabta. Ez lehullatja, elosztja és meghosszabbítja a felső testet, több részletet juttat érvényesülésre, megosztja a terhelést és az érdeklődést. Ezenkívül a mai testesztetikai kívánczalmaknak megfelelően csupa hosszanti síkokra és vonalakra rendezi be a testet, a mozgást s a szemléletet.

Idetartozik a fűző mentesség kérdése is, mely hasonlóképen indítéka a ruha középvonal alászállásának s így a mozgás ritmusa megváltozásának. Ez és hasonló divatindítékok (természetesen kapcsolatban és kölcsönhatásban a női nem állandó bizonyos értelmű degenerálódásával, testi viszonyainak és méreteinek változásával) lettek ismét a férfi izlés fejlesztői a fűző női típus irányában.

Hogy a higiea, kozmetika, izlés, a nem fejlődése, a divat változása egymással a legszorosabb kölcsönhatásban vannak, az természetes. S talán e hatások megítélésében legkönnyebb okot okozattal összetéveszteni.

A ruha, mint művészi és iparművészi lehetőség, egész sereg új foglalkozását teremtett, új kifejezési területet nyitott meg. Ma már tényleg épenugy művészi vannak a divatruháknak, mintahogy nem tartotta 30 évvel ezelőtt komoly művészetnek a fényképezetet senki.

A mai ruha dekorativságában feltétlen iparművészi és művészi momentumokat látunk. A színek, színértékek, az anyag, a stílus megválasztása, kezelése, összhangolása stb. ma már mind hozzáértő mesterek és nem házivarrónők izlésdolga s épen ezért lett luxus a ruha. Iparművészeti momentum a ruhák teleábrázolatlansága, a folthatásra törekvés anyagban, redőkben, fazonban, ilyen momentum egyes vonalaknak, síkoknak, oldalaknak, befejezések és lezárásoknak a kompozíción belül való csak jelölése, ilyen egy árnyaló, lefokozó, de nem definitive eltakaró crépe, tüll, ilyen egy hasíték a ruha kar, váll, alsólábszár részén, ilyen a tüll kalap, az ajourozott cipő, ilyen a ruhahosszabbító sallang, mely csak jelöl, körvonalaz, csak emlékeztet, képzettársít, csak elméletet képez és az optikai gyakorlatot megcsalja.

És ezekben a viszonyokban megint csak arra a kölcsönhatásra akarok rámutatni, amiben az izléssel áll az erotikum, épenugy, ahogy ez a művészetben van, ahol a művészi izlés, a művészi fejlődés, ambíció és megnyilatkozás indítéka is majdnem mindig erotikum.

Ennek a kölcsönhatásnak a következménye a ruhák mai színezése, mely soha sem választja el a ru-

GRIEG-MELÓDIÁKHOZ.

I.

Lágy ujjak érik s fánya, szakgatottan.
A hurok alvó bűja fölsajog.
Zengésbe ömlő, tördelt futamokban
Nagy mélységekből ébredt sóhajok.

Grieg, éjszak szkaldja, komoran borongva
Zeng, zug, jajong a föltárt hangszeren.
Dala szélként fogódzik bánatomba
Mely gyászhajóként suhan el velem.

S egyszerre már a messze-fönti fjordok
Felhős egébe tűz a homlokom.
Bus, esti fénybe sírván én bolyongok
Én állok ott, egy izzó jieldfokon.

Nekem sir ott a szívem, délre vágyva
(Vággyal, amely csak üzött emberé.)
Oh, bus-örök vágy, éjszak ősi vágya
Délzaki tájak, tengerek felé!

II.

(Anitra tánca.)

S a nagy zenésszel Operencián tul
Ragad a láz, Csak egy-két pillanat:
S elem Szahara pusztasága tárul
Ülvén egy árnyas pálmatorzs alatt.

S im pálma árnyán, bársonyos homokban
Táncos bokák gézön pergenek — —
Anitra, jer, ne hagyj elveszni szomjan
Csókod borával enyhítsd lelkemet.

Te nem is tudod, mennyit sirt utánad
Sok fájo vágyam, árva bánatom.
Sorstól kapott, szép, fényes koronámat
Hogy loptam tova hajszás utakon.

De már tikkasztó ut után oázis
Nyugtat, s nyomomba sakál sem vonit — —
Anitra, tied szívem, s koronám is
Csak így zenéli meg táncoli siromig.

S még mondanám, De közben este lett künt.
Az utolsó dal bent is most hal el — —
Fejém lelankad, Koronám is eltűnt.
S a szürke homály némán átölel.

(Kolozsvár.)

Tompá László.

lái a testiől, hanem ennek árnyalataiból képződik, fejlík ki és amelynek pastellisége, lefokozottsága képes mégis a legérzékibb szintobzódást játszani meg, mint pl. a fehér, fekete, vagy rózsaszín, fekete keverése, mely szinkompozíciókban a mondainet a demimondainetől igen sokszor talán csak egy finom nüansza a ruha viselésbeli különbségének válassza el. Hogy a ruhák strukturája, anyagi minősége és könnyűsége az alsó ruhákéhoz közelit: ebben megint csak a testkultusz tulfejlődése, az erotikum felelős.

Érdekes, hogy a crépek, harisnyák finomsága, a nyersehevro és szövetcipők sokszínűsége és ajórozottsága, a tüzekek, hasított ujjak, ruhalengők aláhulása, könnyedsége mennyi sok megjelenés, mozgás, modor, izlésstilusbeli színszerűséget, flexibilitást, grafióztatást és emellett mennyi fűrészpört töltött abba a babába, aki a nő.

És az is érdekes, hogy a divatnak internacionálisnak kell lennie majdnem minden női társadalmában Európának, mióta egy internacionális fajta kezében van Európa. És mi szegény bolondok nem akarjuk megérteni, hogy az internacionális divatnak örök változásait mind annak a fajtának női típusa, degeneráltsága, erotikája s mégis hallatlan energiabősége, termékenysége diktálja, mely 5000 éven keresztül megtudta őrizni a maga külön, Talmudban gyökerező erkölcsét, szokását, viseletét. És mi, akiktől folyton hullnak el a fajta hagyományai, kiknek erkölcsét megrontja az internacionális divat, mi azt nem tudjuk, hogy van nemzeti divat, nem hisszük, hogy ennek is végtelen a lehetősége, nem hordjuk, mert magunknak kellene csinálni.

Magyar asszonyok.

Udvarhelyi.

Erdőben.

Az erdő dus álmán, mint diszpálást, úgy leng az Ősz. Szelid simogatón fényt, panaszt takargat. ijedt titkokat ejt a csendbe. A lombok zöldje fájo rőttré érett. A fák között tűnő egek halk kékje csillan. hullt avarban hajnalhagyta harmat perdül — léptek nyomán — holt levelekre.

Egyedül járom az erdőt. A vágyak, szívek, másolyok, arcok mind elmaradtak, csak színek jönnek még aranyak, bronzok, sápadt ezüstök: feketére szikkadt hallgató fák, hallgató bokrok komor szépen. Nagy némaság köröskörül. Tépelődön, tétován járok s a csend, mint egyetlen, óriás fül belém neszel . . .

A csend belém neszel és ott bent mélyen száz ijedt titka pattan: Igen, örök egyetlen az Élet, benne oldódik minden, megújulás, halál, véges időknek körforgása — —

A sürűben dermedt madarak szárnya rebben, ködlovagok vágatnak az erdő alatt, hangos szavu, hűs esti szellő sikongva üzi messze a csendet.

A fű, letördelt apró galyak borzoltan, barnán simulnak az utra, roppant fák dereka hajlík, bozót elcsitul, amint halott kezét rájuk bocsátja a hervadás. S egyik fordulónál bátor merészen örökzöld szökken az Ég felé . . .

Szamos.

Vásároljunk

Danner Mihály túszer és csemege kereskedésében

Telefon 78.

Széchenyi-tér 7.

Holzer-cukrászda

Jókai-u. 6.

Egyetemi hallgatóknak árkedvezmény. — Egyetemi hallgatók kedvenç találkozó helye.